

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

فرصت ها و چالش ها در گردشگری سواحل (موردی سواحل غرب مازندران)

زیبا وردی پسندی

کارشناس ارشد تاریخ

Pasandi_z@yahoo.com

Archive of SID

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

چکیده

گردشگری یکی از منابع درآمد ملی محسوب می شود ؛ هیچ کشور و منطقه ای نیست که فاقد شرایط اولیه لازم برای توسعه گردشگری باشد. شمال تا جنوب ؛ غرب تا شرق ایران دارای پتانسیل های بالای گردشگری

می باشد همین امر کشور ایران را در زمینه گردشگری از میان کشورهای گردشگری ساحلی یکی از شاخه های گردشگری در دیگر متمایز کرده است. ایران می باشد؛ بالاخص سواحل شمالی ایران (به طور موردی غرب مازندران) که به دلیل وجود انواع جاذبه های طبیعی مسافران زیادی را جذب کرده است. با وجود این حجم زیاد مسافران می توان با یک برنامه ریزی صحیح و اصولی و دادن آگاهی های لازم (میزبان و مهمان) هم فرصت های زیادی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی ایجاد کرد و هم از پیامدهای منفی آن از جمله آلودگی های بصری ، آلودگی بر هوا، آب و خاک جلوگیری کرد.

کلید واژگان : گردشگری ساحلی ، سواحل شمالی ، فرصت ها ، پیامدها

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

مقدمه

گردشگری به عنوان یکی از پویا ترین فعالیت ها در جهان مطرح است و از این ره آورد سود سرشاری عاید هر کشوری می شود. درصد بالایی از این صنعت پویا بر طبیعت گردی استوار است؛ این طبیعت گاهی بیابان است و گاهی جنگل ، گاهی کوه و گاهی دیگر ساحل ؛ که در هر صورت گردشگران زیادی را به خود جذب می کند. ایران نیز به علت تنوع آب و هوایی همه ی مظاهر طبیعت را در خود جای داده است ، از این میان گردشگری طبیعت یا همان اکوتوریسم، گردشگری ساحلی رونق بیشتری دارد چرا که دوسوی شمال و جنوب ایران را دریا فراگرفته است. اما

رونق گردشگری ساحلی در کنار پیامدهای مثبت، با پیامدهای منفی نیز روبروست، پیامدهایی که هم جنبه‌ی فرهنگی دارند و هم اجتماعی و هم اقتصادی.

در این راستا، سواحل مازندران بالاخص غرب مازندران (شهرهای رامسر، تنکابن، عباس آباد، چالوس و نور) در این صنعت رشد قابل توجهی کرده است. این منطقه به علت نزدیکی دریا با کوه و جنگل از یک طرف و نزدیکی به پایتخت از طرف دیگر مسافران زیادی را در خود جای داده است که علاوه بر آثار مثبتی نظیر رشد اقتصادی و بالا رفتن سطح درآمد مردم بومی و رشد فرهنگی و اجتماعی مشکلاتی مانند آلودگی محیط زیست که خود سطح وسیعی از آب و خاک و هوا را در بر می‌گیرد، اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی، فصلی بودن شغل را نیز به همراه دارد، این مقاله سعی کرده است که به اثرات مثبت و منفی این صنعت بپردازد و راهکاری برای به حداقل رساندن اثرات تخریبی را مورد بررسی قرار دهد.

کتاب‌های زیادی در زمینه‌ی گردشگری و آثار زیست محیطی تالیف و چاپ شده است، به عنوان نمونه محمد حسین پاپلی یزدی کتابی در زمینه ماهیت گردشگری دارد و یا زهرا پوروخشی و رمضان زاده لسبویی در کتاب‌شان آثار زیست محیطی در سواحل را مورد بررسی قرار دادند و یا فصلنامه‌های علمی که در این زمینه مطالبی را به رشته‌ی تحریر در آورده است اما کتابی که در آن فرصت‌ها و چالش‌ها به طور مجزا مورد بررسی قرار گیرد تالیف و چاپ نشده است. امید است در این زمینه گام‌های اساسی برداشته شود. شیوه مورد استفاده در این تحقیق کتابخانه‌ای بوده و کتب متعددی مورد مطالعه و استناد قرار گرفته‌اند که دقت در آن‌ها می‌تواند بخشی از وضعیت موجود گردشگری را به خوبی روشن کند

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

گردشگری به عنوان صنعتی برتر در جهان امروز شناخته شده است که به سبب آن بسیاری از کشورهای جهان توانسته‌اند وضعیت خویش را در حد قابل توجهی بهبود بخشند، چرا که هر منطقه‌ای پتانسیل‌های بالقوه‌ای برای گردشگری دارد که با شناخت آن‌ها و مدیریت همه‌جانبه آن پتانسیل‌ها به بالفعلیت می‌رسند که در این صورت باعث به حرکت در آمدن چرخ‌های این صنعت نوپا می‌شوند.

گردشگری تعاریف گوناگونی دارد ، گاهی تعبیر به سفر برای مقاصد تجاری و شغلی است و گاهی تفریح و فراغت و گاهی دیگر مقاصد زیارتی ؛ دهخدا آن را این گونه تعریف می کند " سیر کردن، گردش، سفر کردن به کشورها و جاهای مختلف برای دیدن و تماشا کردن" و گردشگر به کسی اطلاق می شود که به مکانی غیر از محل سکونت سفر کرده و هدفش مقاصد کاری و یا استفاده از اوقات فراغت باشد و مخارج او در مقصد از درآمدهای او در محل سکونت به دست آمده پرداخت شود (اپلر و دود ۱۳۸۶ ، ۱۸) و انگیزه اصلی گردشگر مشاهده و لذت بردن از مناظر طبیعی و صنایع فرهنگی است.

در صنعت اقتصادی جهانی صنعت گردشگری روزبه روز اهمیت بیشتری پیدا می کند این صنعت امروز به قدری در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها اهمیت دارد که اقتصاد دانان آن را صادرات نامرئی نام نهادند. (رضوانی ۱۳۸۵ ، ۱۰)

یکی از شاخه های گردشگری اکوتوریسم می باشد . اکوتوریسم یا طبیعت گردی مبتنی بر جاذبه های طبیعی است در فرایند اکوتوریسم انگیزه ی اصلی گردشگر مشاهده و لذت بردن از مناظر طبیعی و منابع فرهنگی موجود است.

اتحادیه جهانی حفاظت ، در سال ۱۹۹۶ این تعریف را از اکوتوریسم ارائه داد " سفری مسئولانه از نظر محیط زیستی که به منظور لذت بردن از مناطق نسبتاً بکر طبیعی (و هر گونه ویژگی فرهنگی موجود در منطقه از گذشته و حال ترتیب داده می شود و باعث ترویج حفظ محیط زیست می گردد) در طول این سفر گردشگران حداقل تأثیرات منفی را بر منابع طبیعی می گذرانند و مردم بومی در سود حاصل بر فعالیت های اجتماعی اقتصادی شریک می شوند. از سال ۱۹۹۰ از اکوتوریسم به عنوان وسیله ای برای توسعه پایدار توسط سازمان های غیر دولتی کارشناسان توسعه و مراکز دانشگاهی مطرح و مورد مطالعه قرار گرفت به منظور اهمیت جهانی موضوع سازمان ملل سال ۲۰۰۲ را سال بین المللی اکوتوریسم تعیین کرد و کمیسیون توسعه پایدار، یونپ و سازمان جهانی گردشگری را موظف به انجام فعالیت هایی در این سال ساخت (اپلر و دود سال ۱۳۸۶ ، ۱۴-۱۳)

گردشگری ساحلی یکی از شاخه های طبیعت گردی می باشد که به عنوان یکی از جلوه های توسعه پایدار و شیوه ای از گردشگری پایدار

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

گردشگری دریایی تقسیم می شود که گردشگری ساحلی بیشترین گردشگری را به خود جذب می کند. (پاپلی و همکاران ۱۳۸۸، ۴۹)

فعالیت های گردشگری ساحلی را می توان به دو گروه اصلی تقسیم کرد:

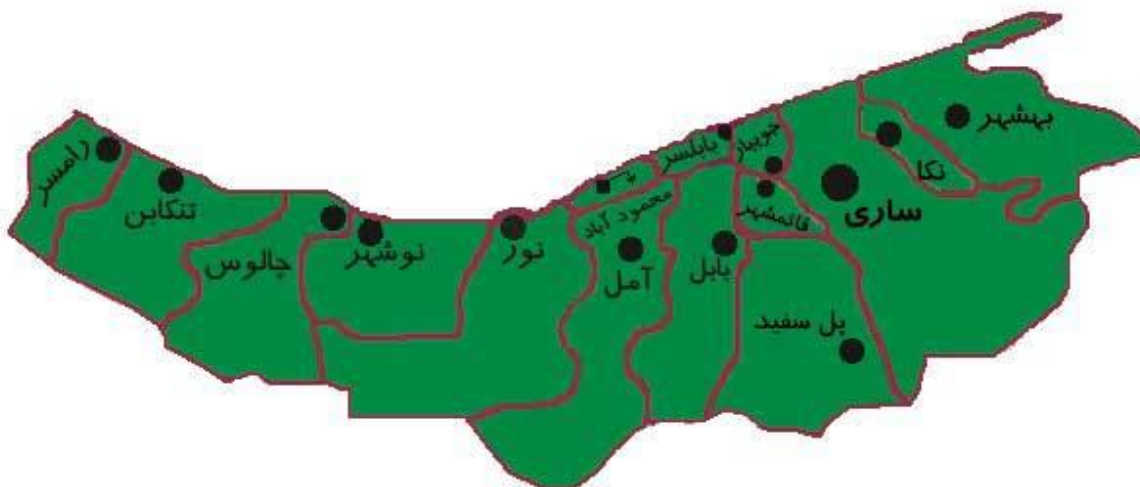
. فعالیت های متکی بر طبیعت مانند ماهیگیری، شنا، حمام آفتاب، غواصی، قایقرانی، اسکی

. فعالیت های متکی بر تسهیلات انسان ساخت مانند: خرید، تفریح، استفاده از رستوران، پارکهای ساحلی، پلاژها هتل های ساحلی، سینماهای روباز. (سرابی، ۱۳۸۷، ۷)

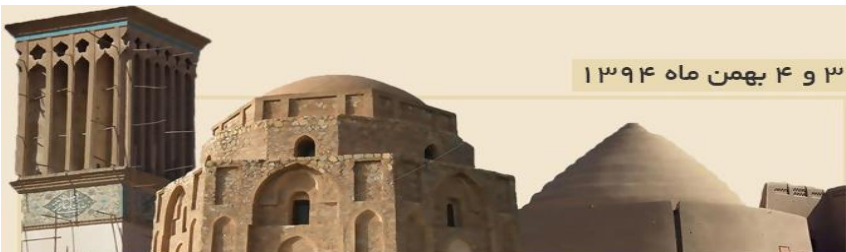
ایران نیز از لحاظ اکوتوریستی یا همان جاذبه های طبیعی و فرهنگی جز کشورهای برتر دنیا است؛ وجود کوه و جنگل و دریا و بیابان آن را یکی از قطب های مهم گردشگری در جهان محسوب کرده است.

"ایران از دو سو (شمال و جنوب) با سواحل گسترده روبرو است ، وجود مناطق ساحلی در کنار سایر مناطق (کوه، بیابان ، کویر جنگل...) تاییدی بر متنوع بودن سرزمین از نظر ویژگی های جغرافیایی طبیعی است و در ارتباط با جهانگردی سواحل جایگاه خاصی دارد و کاربردهای گسترده ای پیدا می کند.

اگر نیم رخ نواحی ساحلی ایران را در نظر بگیریم تقریباً تمامی مناظر طبیعی را در یک محدوده کم وسعت می توانیم مشاهده کنیم . طول جلگه های ساحلی دریای خزر از آستارا تا بندر ترکمن حدود ۵۰۰ کیلومتر و عرض آن به طور متوسط کمتر از دو کیلومتر می باشد. این مناطق هر چند از نظر عرض و وسعت متغیر است در بعضی نقاط باریکه ساحلی به حداقل ممکن کاهش یافته است و در بعضی از مناطق عرض نوار ساحلی گسترش یافته است، اما در مازندران دو قسمت کم عرض شرقی و غربی و محدوده ی عریض میانی است، قسمت های کم عرض بین ۶-۵ کیلومتری ساحل تا ارتفاعات فاصله دارند، در منطقه ی شرق خلیج گرگان و در قسمت غرب در بخش غربی مازندران این محدوده های کم عرض مشاهده می شود. قسمت های عریض محدوده های است که رودهای بزرگ به دریا می ریزند مانند رودهای هراز و تجن و که در بالا ذکر شد. (حسن نقی زاده انصاری ۱۳۸۳ص ۴۰-۳۹)

منطقه ی مورد مطالعه ی ما همین منطقه ی کم عرض غربی است ، جایی که فاصله ی دریا و کوه به حداقل ممکن می رسد. این منطقه که شامل شهرستان هایی چون رامسر، تنکابن، عباس آباد، چالوس و نور می باشد دارای سواحل شنی ، با چشم اندازهایی زیبا یکی از مراکز مهم گردشگری محسوب می شود. این سواحل با ویژگی های منحصر به فردش آن را از بقیه مناطق ساحلی متمایز کرده است؛ چرا که فاصله ی اندکی که با کوه و جنگل دارد و همین امر باعث روی آوردن گردشگران زیادی به این منطقه شده است ، تنها با چند کیلومتر دور شدن از دریا به کوه هایی با پوشش گیاهی انبوه و هوایی پاک و دل انگیز از یک سو و جنگل های سبز پشت در پشت از سوی دیگر می رسیم . این نزدیکی دریا و کوه و جنگل در شهرستان عباس آباد به اوج خود می رسد. سواحل دریا ، جاده ی جنگلی کلاردشت که کوه را نیز در خود دارد مثلثی است که مسافران زیادی را در خود جای داده است از این رو طی آمار های منتشر شده ، غرب مازندران بیشترین آمار گردشگری را به ثبت رسانده است که در تابستان این حجم انبوه مسافران به علت استفاده از سواحل دریا به حداکثر می رسد . استفاده بهینه از این مراکز گردشگری و به حداقل رساندن خسارات زیست محیطی ، اجتماعی و فرهنگی احتیاج به یک برنامه ریزی دقیق و همه جانبه دارد . چرا که " گردشگری بی برنامه همچون توسعه ی لجام گسیخته درونی را خراب می نماید و آن چه را که در حقیقت موجب جذب گردشگر می شود از بین می برد. برنامه ریزی به عنوان یکی از ابزار علمی به دست اندرکاران صنعت گردشگری کمک می نماید تا در یک فرایند پیوسته و علمی بهترین مسیر راهکار توسعه ی گردشگری در

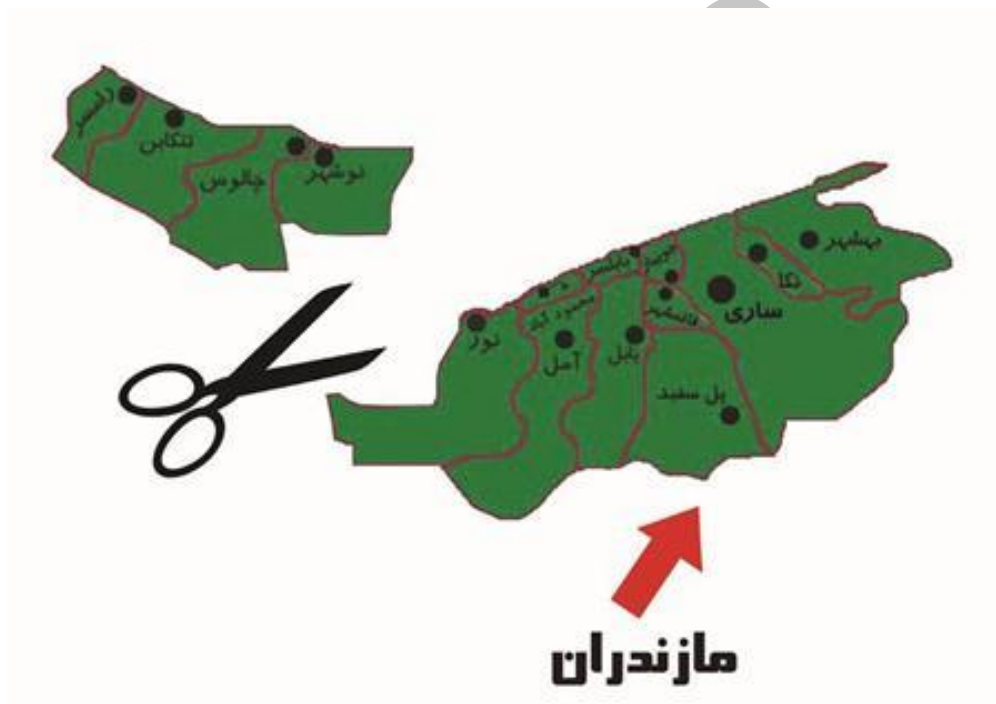

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

گردشگری باید به آن توجه کرد ، پویا بودن این فرایند می باشد .
بدین مفهوم که برنامه ریزی هیچ گاه متوقف نشده و یا تغییر شرایط و
حصول اطلاعات جدید نیازمند بازنگری و اصلاح مستمر است" (زنگی آبادی
و همکاران ، ۱۳۸۵، ۳)

گردشگری در این سواحل علاوه بر این که باعث فرصت های زیاد شغلی
و فرهنگی می شود با تهدید هایی نیز همراه است که با یک شناخت دقیق
از هردو می توان هم به پیشرفت این صنعت کمک کرد و هم خسارت وارده
به این صنعت را به حداقل رساند.

فرصت ها :

تحقق توسعه ی پایداری گردشگری در گرو لحاظ نمودن سه رویکرد "
همه جانبه نگر، کل گرا ، آینده نگر و مساوات گرا است. نگرش اول بر
این باور است که توسعه هنگامی پایدار است که در بستر سیاسی ،
اقتصادی و اکولوژیک ملاحظه گردد. در رویکرد دوم بر آوردن احتیاجات
کنونی گردشگران، جامعه ی میزبان و به موازات آن محافظت و پاسداشت
از محیط زیست و حفظ فرصت های برابر برای آیندگان مطرح است. در

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری

موسسه مهر اندیشان ارفع

National conference on
culture, tourism and city identity

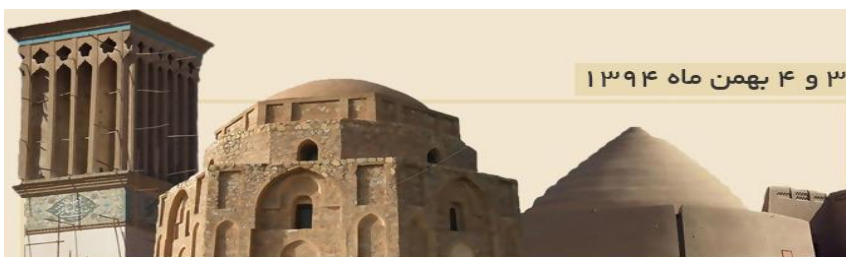
در این منطقه (غرب مازندران) به علت این که گردشگری ساحلی از پویایی نسبتا بالایی برخوردار است، فرصت های شغلی زیادی را به همراه دارد، فرصت های شغلی که بیشتر در دست بومیان و افراد محلی آن جا می باشد و همین امر به رشد اقتصاد این منطقه کمک زیادی می کند و در نتیجه درصد بی کاری را تا حد قابل توجهی کاهش می دهد. چنان که مگان اپلر وود در کتابش معتقد است که برای ایجاد شغل های محلی قابل رقابت از مردم بومی برای انجام فعالیت های تجاری استفاده شود.

کشاورزان محلی و مردم بومی مطلع از بافت گیاهی و جانوری منطقه به عنوان راهنما در این مکان ها مشغول به کار می شوند، مردم محلی از این که فرصتی پیدا کنند تا با توضیح درباره مناظر طبیعی محل زندگی شان کسب درآمد کنند بسیار خوشنودند، از آن جا که دانش افراد محلی درباره ی سرزمین شان بسیار بیشتر از آن چیزی است که ساکنین شهری در زندگی خود تجربه کرده اند، گردشگران احترام خاصی برای این مردم و مناطق مورد بازدید قایل می شوند، روابط متقابل میان میزبان و مهمان می تواند منجر به ایجاد دیدگاه های جدید در میان مردم محلی نسبت به محیط طبیعی ویژه ای که در آن زندگی می کنند می شود. فروشندگان محلی که دارای دکه های غذا فروشی، رستوران ها، خدمات راهنمایی، کرایه دهندگان وسایل نقلیه صاحبان تاکسی و تولید کنندگان صنایه دستی معمولا افراد محلی هستند که باعث سود آوری جوامع محلی و پیشرفت اقتصادی مردم محلی است. (اپلر وود، ۱۳۸۶، ۵۸)

از طرفی دیگر بازار فروش کالاها و خدمات در شرایط مخصوص تبدیل به جاذبه های توریستی می شوند که الزاما همراه با خدمات مربوط نیز خواهند بود و به صورت محلی در مناطق خاصی در مناطق تاسیس می شوند و بازدیدکنندگان زیادی دارد. (فرج زاده اصل، ۱۳۸۷، ۵۸)

وجود بازار های محلی که در آن افراد بومی محصولات کشاورزی و دامپروری و صنایع دستی همان منطقه را عرضه می کند در غرب مازندران به فور یافت می شود. بازارهای محلی همچون جمعه بازار، شنبه بازار، یکشنبه بازار که در شهر هایی چون رامسر و متل قو و چالوس و نور برپا است همواره گردشگران زیادی را به خود جلب می کند که با یک برنامه ریزی خوب و دقیق می شود چنین بازارهایی را با همین کیفیت و کمیت در سواحل دریا برپا کرد تا گردشگران که حکم میهمان را دارند با افراد و محصولات بومی آن منطقه آشنا شوند که این امر خود باعث

قربانیت فرهنگى بین آن دو مى شود. چه بسا باعث صلح و صمیمیت دوستى بین شهرها مى شود و اندیشه ها و باورهای نادرست را از بین مى برد.

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

و موجب مى شود که فرهنگ مختلف با یکدیگر در تعامل قرار گرفته از پویایی لازم برای رشد ترقی بهره مند مى شود. از طرف دیگر باعث حفظ جاذبه های فرهنگی که رونق گردشگری را تضمین مى کند، مى شود. (آپلوستولوپوس، ۱۳۸۴، ۸۵)

از فرصت های دیگر در این زمینه ساخت خانه و اقامتگاه هایی در سواحل برای گردشگران است که کمترین زیان را برای محیط زیست داشته باشد، مى توان از چادرهای ساده یا پیشرفته استفاده کرد و یا ایجاد مجتمع هایی که در ساخت آن از مصالحی استفاده کرد که در آن منطقه وجود داشته و قابل بازیافت باشد

مثلا ساخت کلبه های چوبی در سواحل غرب مازندران با توجه به طراحی و معماری خانه های بومی که هم به خاطر وفور چوب در این منطقه و هم بازیافت بودنش به صرفه تر است که آسیب کمتری را به محیط زیست وارد مى کند و چه بسا به گردشگران فرصت یادگیری درباره ی فرهنگ بومی و محلی و تصویر واقعی از منطقه ی میزبان داده مى شود و

یا استفاده از آب دریا برای تولید برق که از لحاظ اقتصادی به صرفه می باشد

"مکان اقامتی راحت و ساخت خانه های اکولوژیک که کمترین تاثیر منفی را داشته است در محیط و در ساختمان ها از انرژی های جایگزین و از مصالح طبیعی استفاده شده و خانه ها سیستم دفع

یکی دیگر از فرصت هایی که می توان در گردشگری ساحلی انجام داد تا باعث جذب بیشتر گردشگر شود این است در این مناطق باید ساخت و ساز اندک بوده و مناطق طبیعی بر مناظر ساختمانی غالب باشد و این امر آزاد سازی سواحل را می طلبد که در این صورت می توان مکان تفریحی گسترده ای ایجاد کرد. از جمله مکان های امن برای پیاده روی و دوچرخه سواری، حمام آفتاب، مکان هایی برای ماهی گیری باشد، همین طور فعالیت و تفریحات آبی مانند غواصی، مکانی امن برای شنا، اسکی روی آب، موج و قایق سواری، محلی برای تماشای غروب آفتاب، پیست اسب سواری

از طرفی وجود رود خانه هایی مانند چالک رود که رابینو در کتابش آن را این گونه توصیف می کند. " در عصر قاجار دهانه این رود بندرگاه کوچکی بود که کشتی های روسی، محصولات منطقه ی تنکابن را به روسیه حمل می کردند. (رابینو، ۱۳۴۳، ۱۶۴) و ترک رود، صفا رود، چشمه کیله و کاظم رود در غرب و مازندران که به دریای خزر می ریزد می تواند یکی دیگر از فرصت های گردشگری های ساحلی باشد. دهانه ی این رود ها مکان دنجی برای ماهی گیری و ماهی گیران می باشد، و قایق سواری در این رود ها می تواند ساعت خوشی را برای گردشگران فراهم آورند.

تهدیدها:

گرچه رشد گردشگری ساحلی، فواید زیادی را برای نواحی ساحلی به همراه داشته است اما گسترش بی رویه آن منجر به پیامدهای منفی زیست محیطی نیز شده است. طور نمونه گردشگری بدون برنامه ریزی از طریق فاضلاب های ناشی از توسعه ی فعالیت های گردشگری منجر به تخریب زیستگاه های دریایی نزدیک ساحل شده است و یا قایقرانی به عنوان یکی از فعالیت های اصلی گردشگری ساحلی زیستگاه های دریایی را که گنجینه ی تنوع زیستی را حمایت می کنند تحت تاثیر قرار داده است. همچنین تخلیه مقادیر عظیمی از رسوبات ناشی از ساخت و ساز پروژه های توسعه ی گردشگری ساحلی و فعالیت های وابسته و جمع آوری مرجان ها و سایر

نمونه های دریایی با اهداف تجاری را می توان از دیگر اثرات زیانبار دانست، این واقعیت آشکار بیان گر آن است که تعادل بین گردشگری محیط زیست بسیار حساس بوده و حفظ این تعادل از طریق برنامه ریزی مناسب و مدیریت پایدار گردشگری در نواحی ساحلی ضروری است . (پور و خشوری ۱۳۸۰، ۳)

بر اساس مبانی نظری تحقیق مهمترین اثرات زیست محیطی گردشگری سواحل در دو بعد اصلی فیزیکی و اکولوژیک طبقه بندی می شوند

۱-۱ رودخانه های وارد به دریا

۱-۲ شلوغی و ازدحام در پلاژها

عدم رعایت نظافت بهداشت فردی و فقدان مقررات بهداشتی*ریختن فاضلاب های مختلف و زباله به دریا

۱-۲ آلودگی بصری

فقدان نظارت و برنامه ریزی بر ساخت و ساز بناها در منطقه ی ساحلی باعث ناهمگونی آن ها با محیط و ساخت و ساز بی رویه شده است. برای حل این مشکل می توان پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه داد

۱-۱ آزاد سازی اراضی ساحلی

۱-۲ برنامه ریزی صحیح و اصولی در جهت پاکیزگی محیط ساحل در کنار انجام فعالیت های گردشگری

۱-۳ ایجاد کمپ های گردشگری، کلبه های ساحلی و پارک های آبی در سواحل

۱-۴ عبور دادن خطوط تلفن و برق به صورت کابل های زیر زمین برای حفظ زیبایی محیط و مناظر طبیعی

۱-۳ مدیریت صحیح در زمینه ی استفاده ی بهینه از اراضی مذکور

۱-۴ آلودگی صوتی و آلودگی هوا

تراکم زیاد وسایل نقلیه و وجود تنها یک محور اصلی برای تردد آن ها و همچنین فعالیت های قایق های موتوری در دریا باعث ایجاد آلودگی صوتی در محیط ساحل و منطقه می شود

۲- اثرات اکولوژیک

۱-۲ کاهش تعداد گونه های جانوران دریایی

باعث از بین رفتن و انقراض برخی گونه های آبی و همچنین وضعیت نامناسب رودخانه و آلودگی های زیست محیطی مهمترین عامل به شناسایی و حفظ گونه های نادر آبی و ایجاد مکان های مخصوص جهت پرورش آن ها و توسعه ی فعالیت های ماهیگیری اقدام کرد. (حیدری ، فصلنامه علمی محیط زیست ، شماره ۵۲)

بهره برداری بی رویه از شن و ماسه دهانه ی رودخانه های که به دریا می ریزد باعث می شود که رودخانه قادر به رسوب گذاری و ترمیم نباشد در نتیجه باعث پایین افتادن بستر رودخانه از طرفی و جاری شدن سیل از طرف دیگر می شود ؛ همین امر به چهره ی طبیعی ساحل آسیب وارد می کند و به چشم انداز زیبای آن که تا قبل از این تماشایش یکی از تفریحات جذاب گردشگر بود خدشه وارد می کند.

یکی دیگر از مشکلات در زمینه ی گردشگری ساحلی فصلی بودن آن است چرا که گردشگری در سواحل تنها در فصل های گرم سال می باشد از این رو در فصل های دیگر گردشگری آن رونق گذشته ی خود را ندارد و بومیان و افرادی که شغلشان ارتباط مستقیم با گردشگری در سواحل دارد

اشتغال فصلی همچون اشتغال موقت ، شاغلان حاشیه ای را جذب می کند و اگر فشار تقاضا نسبتا کافی باشد ممکن است دستمزدها افزایش یابد. پدیده ی فصلی بودن اشتغال در صنعت گردشگری ، علاوه بر تاثیر بر مشاغل مستقیم گردشگری ، در مشاغل غیر مستقیم مرتبط با صنعت گردشگری نیز تاثیر گذار است . در بازار های آزاد کار ، این امر اغلب به مهاجران موقت و گسترده ی نیروی کار می انجامد که انتقال در آمد و مخارج القایی بین مناطق را در بر دارد. (اپلرود، ۱۳۸۶، ۸۸)

در نتیجه مناطق ساحلی از جمله مناطق حساس طبیعی هستند که هرگونه خسارت به تنوع زیستی و محیط باعث نگرانی هایی می شود که احتیاج به یک مدیریت همه جانبه دارد از یک طرف با آگاهی دادن مردمان بومی و گردشگران در حفظ محیط زیست و از طرف دیگر تدابیر به جای دولت در این زمینه می تواند نگرانی ها را به حداقل برساند چنان که در کتاب " اکوتوریسم " آمده است : ایجاد آمادگی در گردشگران ، یکی از دلایلی که موجب می شود گردشگران به جای اینکه به تنهایی به سفر بپردازند از تورها استفاده کنند ، کسب راهنمای است. چگونه می توان اثرات مخرب بر طبیعت را هنگام بازدید از مناطق حساس از نظر زیستی و فرهنگی به حداقل رساند چگونه یک شخص می تواند با فرهنگ بومی ارتباط متقابل ایجاد کند؟

به حداقل رساندن اثرات منفی بازدیدکنندگان بر منطقه ، جلوگیری از تخریب یا آسیب به محیط زیست و فرهنگ بومی به کمک آرایه اطلاعات و اتخاذ اقدامات اصلاحی برای کاهش اثرات تجمعی ، از راهنمایان به

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع

National conference on
culture, tourism and city identity

ISI ISC
Sponsored and Indexed by
CIVILICA
We Respect the Science
SID
DNW

دخالت دولت در سطح ملی بسیار چشمگیر و مهم است . در این مقطع قوانین و مقررات دولتی اهمیت زیادی پیدا می کند در موارد زیر سازمان های دولتی در سطح محلی اعمال نفوذ زیاد می کنند :

الف . اعمال قوانین و مقررات در مورد رعایت اصول ایمنی ، بهداشتی ، اشتغال نظارت بر مهمان خانه ها و مهمان پذیرها از نظر رعایت اصول بهداشتی ، عرضه ی نوشابه و مواد غذایی و شرایط کاری برای کارکنان

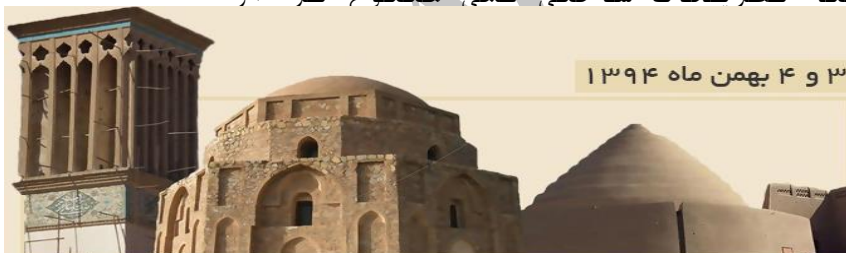
ب. دادن جواز به افراد سازمان ها ، مثل سازمان های خدمات جهانگردی ، مهمان خانه ها ، مهمان پذیرها و سایر افراد و نهاد ها . (آپوستولوپولوس ، ۶۹، ۱۳۸۴)

نخستین مسوولیت دولت ها برنامه ریزی ، سیاست گذاری و تقسیم بندی مناطقی است که باعث می شود ساخت و ساز های بی رویه این مناطق

به حداقل برسد و همچنین موظف به تامین منابع انرژی و ایجاد سیستم های آب و فاضلابند.

از طرف دیگر اگر پروژه های اکوتوریسم با رضایت آگاهانه مردم منطقه انجام شود ، مردم در توسعه ی گردشگری مشارکت کنند به عنوان عنصری تاثیر گذار در برنامه ریزی شرکت کنند بسیاری از این تاثیرات منفی قابل پیشگیری خواهند بود. مثلا رواج جرم و شروع فعالیت های پنهان اقتصادی مانند قماربازی ، مواد مخدر و روسپیگری و اختلاف میان افرادی که از گردشگری بهره مادی می برند و آنان که نمی برند (اپلرود، ۱۳۸۶، ۷۴)

اما آن چه که واضح و مبرهن است اگر یک دید کلی و نه موشکافانه به گردشگری ساحلی در غرب مازندران داشته باشیم ، پی می بریم که نه تنها فرصت های این نوع گردشگری رو به تزاید است بلکه شیوه های نادرست در این زمینه باعث کندی رونق بخشیدن این صنعت پر درآمد می شود ، نه مردم بومی آن چنان که باید در این زمینه آگاهی های لازم را دارند و نه دولت ، آموزش هایی برای بالا بردن سطح آگاهی های مردم بومی و (میزبان) و گردشگرا (مهمان) را می دهد. چنان که می بینیم ساحل و دریای زیبای خز آلوده شده است به انواع زباله های خانگی و فاضلاب ها که گاهی مرگ آبزیان را نیز به همراه دارد. از طرف دیگر دولت در آزاد سازی سواحل نقش چشمگیری ندارد و همه ی تلاش جز در چند بخش نامه به ادارات فراتر نمی رود و از نزدیک شاهد ساخت و سازهای بی رویه منازل مسکونی در این مناطق هستیم و همین امر احتیاج به مصالح ساختمانی را بالا می برد که ناچاراً بخشی از آن از برداشت بی رویه شن و ماسه دهانه ی رودهایی که به دریا می ریزند تامین می شود که هم مکان امن ماهی گیری را از بین می برد و هم چشم انداز زیبای ساحلی از دست می رود. در این سواحل نه از خانه های اکولوژیک خبری است و نه تلاشی برای استفاده از آب دریا در تولید برق. نه مکان امنی برای پیاده روی و دوچرخه سواری است و نه مکانی برای غواصی . اما قابل ذکر است طی چند سال گذشته تفریحات ساحلی کمی متنوع تر از

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

مسافران را تا دل آسمان با خود می برد ، قایق هایی که برای سوار شدن گردشگران صف کشیده اند ، ایجاد کلبه هایی نه اکولوژیک برای دمی آسایش گردشگران از جمله پیشرفت هایی در این زمینه است که طی سالهای گذشته تا حدی رشد کرده است.

نتیجه

امروزه صنعت گردشگری در جهان رشد چشمگیری داشته است، این صنعت در ایران نیز به خاطر تنوع آب و هوایی و زیست محیطی از اهمیت فراوانی برخوردار است. از میان انواع گردشگری در ایران، گردشگری ساحلی مهم است چرا که ایران کشوری است که دو سوی شمال و جنوبش را دریا فراگرفته است. از میان این دو ساحل، سواحل شمالی از رونق بیشتری برخوردار است چرا که هوای معتدل، کوه و جنگل و چشم انداز های زیبا را با هم در دل خود جای داده است و گردشگران زیادی را جذب کرده است.

بدون شک رشد گردشگری در سواحل خزر باعث رشد اقتصادی از جمله هتل داری ، راه ها ، جاده ها و غیره از طریق جلب سرمایه گذاری و رونق بخش اقتصادی می شود. و چه بسا بخش عمده ای از این تجارت را افراد بومی به عهده دارند که باعث بالا رفتن سطح زندگی از یک طرف و کم شدن درصد بیکاری از طرف دیگر می شود . از لحاظ اجتماعی نیز باعث گفتگوی فرهنگی بین افراد میزبان و مهمان می شود و هر دو تاثیر اجتماعی و فرهنگی در خور توجهی بر هم خواهند گذاشت. اما در کنار آن ، این حجم انبوه مسافران مشکلاتی را نیز با خود به همراه خواهد آورد ؛ از آن جمله آلودگی های زیست محیطی (آب، خاک، هوا) آلودگی های بصری، و آسیب های اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی می باشد . به رغم توجهی که در سال های اخیر به این صنعت در کشور شده است هنوز مشکلات زیادی در گسترش آن مشاهده می شود . و برای کم شدن این مشکلات مخرب آگاهی دادن به بومیان و آموزش توریست و نظارت دولت می تواند کارساز باشد .

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع

National conference on
culture, tourism and city identity

ISI ISC
Sponsored and Indexed by
CIVILICA
We Respect the Science
SID
DNW

منابع و ماخذ:

- ۱- ابراهیم زاده ، عیسی. آقاسی زاده ، عبدالله ، تحلیل عوامل موثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهاربا استفاده از مدل اسوت . مطالعات پژوهش های شهری و منطقه ای ، سال اول ، شماره اول، ۱۳۸۸، صفحه ۱۰۸
- ۲- اپلرود ، مگان، اکوتوریسم (اصول، تجربیات و سیاست ها ، ترجمه نگار قدیمی ، افکار، تهران، ۱۳۸۶،
- ۳- پاپلی یزدی، محمد حسین، سقایی، محمد حسن و مهدی، گردشگری (ماهیت و مفاهیم) انتشارات سمت تهران ، ۱۳۸۸

- ۴- پور و خشوری ، سیده زهرا ، راهکارهای توسعه بهینه زیست محیطی در گردشگری ساحلی ، انتشارات سازمان محیط زیست، ۱۳۸۰
- ۵- حیدری ، زهرا. محمدی ، زینب، تحلیل رابطه توسعه اکوتوریسم ساحلی و اثرات و پیامدهای زیست محیطی آن (مورد سواحل شهرستان عباس آباد، فصلنامه علمی محیط زیست ، شماره ۱۳۹۲، ۵۷، صفحات ۶۳-۶۲
- ۶- رابینو، سفرنامه مازندران و استر آباد، ترجمه وحید مازندرانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۳
- ۷- رضوانی ، علی اصغر، جغرافیا و صنعت توریسم ، انتشارات دانشگاه پیام نور ، تهران ، ۱۳۸۵
- ۸- رنجبر، رقیه، دانه کار ، افشین، ریاضی، ارزیابی توان زیست محیطی پارک ملی ساحلی دریایی نایبند در استان بوشهر به منظور استفاده های تفریحی، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست ، دوره ۱۱. شماره ۴ ، ۱۳۸۸ ، صفحه ۲۲۶
- ۹- زنگی آبادی ، علی ، محمدی، جمال، زیرک باش، دیبا، تحلیل بازار گردشگری داخلی شهر اصفهان ، مجله جغرافیای توسعه، شماره نهم، ۱۳۸۵، صفحه ۳
- ۱۰- سرابی ، فریبا ، پیامدهای زیست محیطی توسعه ی توریسم ، مجله محیط زیست شماره ۱۳۷۸، ۲۹، صفحه ۷.
- ۱۱- فرج زاده اصل، منوچهر، سیستم اطلاعات جغرافیایی و کاربرد آن در برنامه ریزی توریسم، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۷
- ۱۲- لیوادی استلا ، یاناکسیس اندرو، جامعه شناسی گردشگری، ترجمه بیژن شفیعی، انتشارات وارسته، تهران، ۱۳۸۴
- ۱۳- نقی زاده انصاری ، سیاست ها ، برنامه های عمرانی و توسعه با رویکرد به جاذبه های طبیعی و گردشگری ، اندیشه پویا ، تهران ، ۱۳۸۳،